

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2019 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski (spr.)
Sędziowie:	SA Tomasz Żelazowski SA Małgorzata Gawinek

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2019 roku w Szczecinie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa A. P.

przeciwko (...) spółce akcyjnej w S.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanego na orzeczenie o kosztach zawarte w punkcie 3 wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 28 listopada 2018 roku, sygn. akt I C 325/18

p o s t a n a w i a:

1. ***oddalić zażalenie;***

2. ***zasądzić od pozwanego (...) spółki akcyjnej w S. na rzecz powódki A. P. kwotę 450 (czterystu pięćdziesięciu) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.***

Tomasz Żelazowski Artur Kowalewski Małgorzata Gawinek

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Koszalinie zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powódki A. P. kwotę 30.000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 31 marca 2017 roku do dnia zapłaty (pkt 1); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2); nie obciążył powódki A. P. kosztami procesu (pkt 3); nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Koszalinie od pozwanego (...) S.A. w S. kwotę 1.500 zł tytułem opłaty sądowej od uiszczenia której powódka była zwolniona (pkt 4).

Podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 3 wyroku stanowił przepis art. 102 k.p.c.

Sąd Okręgowy uznał, iż w przedmiotowej sprawie zaszedł szczególny przypadek uzasadniający zastosowanie tej normy. Wskazał, że powódka jest osobą starszą, zaś jej sytuacja finansowa i rodzinna jest trudna. Powódka dysponuje niewielkim dochodem, który jest w stanie zaspokoić jej jedynie podstawowe potrzeby życiowe.

Zażalenie na orzeczenie zawarte w punkcie 3 wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 28 listopada 2018 roku wywiódł pozwany, zarzucając:

- naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie, tj. niewłaściwe zastosowanie art. 102 k.p.c. przejawiające się odstąpieniem od obciążania powódki kosztami procesu, podczas gdy w sprawie brak jest przesłanek uzasadniających odstąpienie od obciążania powódki kosztami,

- naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie, tj. niezastosowanie art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia (pkt 3 wyroku), poprzez zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, tj. kwoty 2.007,25 zł, a nadto o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania zażaleniowego.

W treści uzasadnienia pozwany wskazał, że Sąd I instancji w znacznej części powództwo oddalił. W ocenie pozwanego natomiast brak było podstaw do zastosowania wobec powódki, jako strony przegrywającej proces w większej części art. 102 k.p.c. i odstąpienia od obciążania należnymi stronie pozwanej kosztami procesu.

Pozwany podkreślił, że powódka była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, zatem miała możliwość zasięgnięcia opinii, co do słuszności wytoczenia powództwa, czy podejmowania decyzji procesowych. Zdaniem pozwanego dokonywanie przez stronę procesu weryfikacji wątpliwości prawnych nie może odbywać się w sposób nieograniczony na ryzyko i koszt strony przeciwnej.

W odpowiedzi na zażalenie powódka wniosła o jego oddalenie, a nadto o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanego okazało się niezasadne i jako takie podlegało oddaleniu.

Na wstępie wskazać należy, że przepis art. 98 § 1 k.p.c., wyraża podstawową zasadę ponoszenia przez strony kosztów procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Reguła ta jest uzupełniona zasadami kompensacji, słuszności i zawinienia (art. 100 do 104 i art. 110 k.p.c.). Oparcie rozstrzygnięcia o kosztach procesu na jednej z uzupełniających zasad orzekania o kosztach, powinno być poprzedzone stwierdzeniem, że sytuacja zaistniała w sprawie wskazuje na celowość wyłączenia zastosowania normy ogólnej.

Rację ma pozwany, że punktem wyjścia do wydania prawidłowego orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania w niniejszej sprawie winna stanowić norma art. 100 zd. 1 k.p.c. i wynikająca z niej zasada stosunkowego ich rozdzielania w takiej proporcji, w jakiej każda ze stron utrzymała się ze swoimi wnioskami procesowymi. Nie ma wszakże racji, jakoby orzeczenie na tej podstawie sprowadzało się wyłącznie do dokonania prostej, matematycznej weryfikacji wyniku sprawy. W judykaturze nie budzi bowiem wątpliwości pogląd, że orzeczenie w tym przedmiocie podlega dyskrecjonalnej ocenie sędziowskiej (tak min. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 stycznia 2011 r., V CZ 90/10 i Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 26 listopada 2015 r., I ACa 1106/15), W ramach tego uprawnienia, sąd może orzekać wedle zasad słuszności, stosując odpowiednio kryteria wypracowane na tle dyspozycji art. 102 k.p.c. (tak min. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w postanowieniu z dnia 30 maja 2018 r., I ACz 164/18). Z tych względów zarzut, kwestionujący możliwość odwołania się - w zakresie orzeczenia o kosztach procesu - przez Sąd I instancji do tej zasady, uznać należało za nieskuteczny.

W konsekwencji, za przesądzające dla kierunku rozstrzygnięcia sprawy uznać należało ustalenie, czy w sprawie niniejszej zachodzi szczególnie przypadek, uzasadniający odstąpienie od obciążania powódki obowiązkiem poniesienia kosztów procesu pozwanej, jakie byłyby jej należne wedle stosowanej w sposób matematyczny zasady ich stosunkowego rozdzielania.

Syntetyzując poglądy judykatury dotyczące przesłanek stosowania tego przepisu wskazać należy, że art. 102 k.p.c. wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach procesu. Do okoliczności podlegających uwzględnieniu należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i będące na zewnątrz, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej, oceniane przez pryzmat zasad współżycia społecznego. Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia zatem sądowi orzekającemu swobodę oceny czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu. Podkreślić przy tym należy, iż sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia - na podstawie art. 102 k.p.c. - od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 26 stycznia 2012 roku, sygn. akt III Cz 10/12, a następnie potwierdzone w postanowieniu z dnia 23 maja 2012 roku, sygn. akt III Cz 25/12 stanowiące, iż ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy zastosowanie (bądź nie) przez Sąd art. 102 k.p.c. nie zostało w ogóle uzasadnione lub jeżeli nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie. Ocena stanów faktycznych pod kątem dopuszczalności zastosowania zasady słuszności odnośnie do obowiązku zwrotu kosztów procesu pozostawiona została bowiem sądowi orzekającemu w sprawie, który powinien kierować się w tym zakresie własnym poczuciem sprawiedliwości. Niewątpliwie, wskazane powyżej stanowisko Sądu Najwyższego, ogranicza zakres rozpoznania zażalenia na postanowienie o kosztach procesu, a w konsekwencji „uszczupla” możliwość modyfikowania przez Sąd II instancji rozstrzygnięcia o kosztach opartych na podstawie art. 102 k.p.c. jedynie do przypadków, gdy nieobciążenie strony przegrywającej kosztami procesu bądź też obciążenie w całości czy części byłoby rażąco niesprawiedliwe.

Sąd Apelacyjny, nie doszukuje się rażącego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 102 k.p.c., co samoistnie – stosownie do przedstawionych wyżej uregulowań – czyni zażalenie bezzasadnym. Niezależnie od powyższego Sąd odwoławczy doszedł do samodzielnego przekonania, że w realiach rozpoznawanej sprawy wystąpił szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mowa w tym przepisie.

W uwarunkowaniach niniejszej sprawy, obok niewątpliwie trudnej sytuacji majątkowej i życiowej powódki zaistniały również inne okoliczności, które uzasadniały zastosowanie regulacji z art. 102 k.p.c. Należał do nich w szczególności oceny charakter roszczenia będącego przedmiotem niniejszego postępowania (o zapłatę zadośćuczynienia) oraz subiektywne przeświadczenie powódki o zasadności powództwa, usprawiedliwione jej wewnętrznym poczuciem krzywdy. Podkreślenia wymaga, że charakter dochodzonego przez powódkę roszczenia powoduje, iż jego wysokość ze swej istoty jest trudno wymierna i zależna od szeregu okoliczności związanych z następstwami zdarzenia szkodowego. Powódka, uwzględniając rodzaj i zakres cierpień, jakich doznała wskutek śmierci siostry, mogła określić wysokość swojego żądania w wyższej kwocie, niż ostatecznie zasądzone przez Sąd Okręgowy, pozostając w subiektywnym przekonaniu o słuszności swoich racji.

Te wszystkie okoliczności uwzględniane i oceniane łącznie, w dostatecznym stopniu wyczerpują znamiona szczególnie uzasadnionego wypadku w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł, jak w pkt I postanowienia.

W pkt II postanowienia Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 450 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym, działając na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c.

w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie, w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia zażalenia.

Tomasz Żelazowski Artur Kowalewski Małgorzata Gawinek